

OPINIE DEMOCRATIE

De partijfinanciering beloont de status quo

Kris Deschouwer & Edoardo Traversa

Leden van de kerngroep van het Re-Bel Initiatief

Vrijdag 17 december 2021 om 3.25 uur

De financiering van de politieke partijen moet dringend hervormd worden, maar dat moeten die partijen zelf doen.

<p>Zonder partijfinanciering geen kiescampagnes, maar enige transparantie zou welkom zijn. Bart Van der Moeren</p>

Zonder partijfinanciering geen kiescampagnes, maar enige transparantie zou welkom zijn. © Bart Van der Moeren

In het federale regeerakkoord staat, in het hoofdstuk ‘Democratische vernieuwing’, één zin over de financiering van de politieke partijen: ‘We zetten de hervorming van het systeem van partijfinanciering verder, zoals beslist door de Kamer, onder andere door een versterking van de transparantie op en de controle over de inkomsten en uitgaven.’ Dat getuigt van weinig ambitie. Er is op het vlak van de financiering van de politieke partijen nog werk aan de winkel.

Bart Maddens, Gunther Vanden Eynde en Jef Smulders berekenden dat in 2020 de partijen samen 74 miljoen euro van de overheid ontvingen, goed voor 80 procent van hun inkomsten. Dat is veel, en het is de optelsom van verschillende manieren waarop de overheid steun biedt. Oorspronkelijk bestond die steun alleen uit toelagen voor de erkende fracties in Kamer en Senaat. Andere inkomsten waren uit lidgelden, afdrachten van mandatarissen en schenkingen. Op die laatste stond geen limiet en bestond geen controle, wat geleid heeft tot schandalen. Als bedrijven die azen op overheidsopdrachten de partijen die over die opdrachten beschikken financieel onderhouden, verdwijnt snel de grens tussen giften en smeergeld.

Reflectie en matiging

Bij elke verkiezing tastten de partijen dieper in de buidel om de steeds minder trouwe kiezer te overtuigen. Die combinatie van duistere inkomsten en stijgende uitgaven – en dus van de verleiding om alle schenkingen in dank te aanvaarden – heeft in 1989 geleid tot een zeldzaam moment van collectieve reflectie en matiging. Giften werden zo goed als verboden en partijen spraken onderling af dat ze tijdens de campagnes minder zouden uitgeven. In ruil kwamen rechtstreekse dotaties van de overheid: een vast bedrag voor elke partij die in de Kamer (en vroeger in de Senaat) vertegenwoordigd is, en een bedrag per behaalde stem.

Elke institutionele wijziging sinds 1989 werd aangegrepen om de geldkraan open te zetten

Sindsdien zijn er alleen maar overheidsmiddelen bij gekomen. In de nieuwe parlementen van de Gewesten en de Gemeenschappen krijgen de erkende fracties financiële steun, en ook de Gemeenschappen en de Gewesten leveren nu directe steun op. Van collectieve matiging is na 1989 geen sprake geweest. Elke institutionele wijziging werd aangegrepen om de geldkraan open te zetten en eventueel verlies royaal te compenseren.

Voor een hervorming van de partijfinanciering liggen er vele vragen op tafel. Over het statuut en de rol van de partijen, onder meer. Die zijn nergens duidelijk omschreven. De Grondwet werd geschreven lang voor er partijen waren, en geen enkele herziening van de Grondwet had er aandacht voor. Een aparte en coherente partijwetgeving is er ook niet. Dat maakt het moeilijk te discussiëren over de middelen die partijen nodig hebben om hun taak te vervullen.

Dan is er de hoogte van het bedrag. Kijkend naar de uitgaven van partijen (vastgoed, communicatie op sociale media ...) is het duidelijk dat ze veel meer krijgen dan ze nodig hebben. De dotaties kunnen best verlaagd worden. Maar dat vraagt om een meerderheid die bereid is te snijden, ook als dat in het eigen vel is.

Nog een probleem is de extreme afhankelijkheid van subsidies. Die kwam er met de beste bedoelingen, maar het moet toch mogelijk zijn dat partijen zelf meer op zoek gaan naar middelen, op voorwaarde dat de financiële boeken open zijn. Partijen en schenkers zullen dan minder geneigd zijn duistere deals te sluiten.

Ook de extreme verstrengeling van de verschillende geldstromen is zorgwekkend. Medewerkers van parlementsleden, fractiemedewerkers in de parlementen en kabinetsmedewerkers worden vaak samen met personeel van de partij en van bevriende organisaties, betaald met allerlei overheidsdotaties, samen gebracht in één pot waaruit partijen kunnen putten voor administratief werk, studiewerk, communicatie of campagne. Zonder tussenschotten tussen de verschillende geldstromen kan er geen sprake zijn van transparantie en controle. Die controle gebeurt overigens door de partijen zelf, die dus niet alleen de regels bepalen over hoe ze gefinancierd worden, maar ook de naleving van die regels controleren.

Vernieuwing van buitenaf

Tot slot rijst de vraag of de huidige regeling niet al te veel een verzekering is voor de partijen die vertegenwoordigd zijn in het parlement. Wie zitjes in dat parlement bemachtigt, krijgt geld en middelen om de volgende keer met voorsprong te strijden tegen nieuwkomers die hun campagne met eigen middelen moeten betalen en alles kwijt zijn als ze niet over de kiesdrempel raken. Democratische vernieuwing kan ook van buitenaf komen, maar de huidige regeling beloont vooral de status quo.

Hervormen is dringend nodig. Maar dat moeten de partijen zelf doen. Zal deze keer lukken wat al decennialang bij goede voornemens blijft? Voor de gezondheid van de democratie mogen we hopen van wel.

Op maandag 20 december (12.15 uur tot 13.45 uur) zal Kristof Calvo zijn argumenten uiteenzetten over de publieke financiering van de politieke partijen tijdens een webinar gemodereerd door Béatrice Delvaux en Karel Verhoeven in het kader van het Re-Bel initiatief. Bart Maddens (KU Leuven) en Thomas Legein (ULB) dagen Kristof Calvo uit.

Inschrijven kan tot zondag 19 december om 14.00 uur op de website van Re-Bel. Deelnemers ontvangen een Zoom-link.

Lees de volledige
krant

([https://markup.standaard.be/extra/static/checkapp/index.html?
utm_campaign=digitalekrant&utm_source=standaard&utm_medium=brooklyn-artikels](https://markup.standaard.be/extra/static/checkapp/index.html?utm_campaign=digitalekrant&utm_source=standaard&utm_medium=brooklyn-artikels))